

Gündođdu Gencer

KAZMA

Radyo Oyunu

KAZMA

Radyo Oyunu

yazan

Günderdu GENCER

(1970 TRT YARIŞMASI ÖDÜLÜ)

Yazarın yazılı izni olmadan oynanamaz

Oyunun oynanması için izin almak üzere yazarla ilişkiye geçilmelidir

© COPYRIGHT 1969 Gün GENCER

gungencer44@gmail.com

gungencer@hotmail.com

KİŞİLER:

GAZETECİ

AHMET BEYAZ

HÜSNÜ ALEMLİ

BEYEFENDİ

MÜHENDİS

FORMEN

ODACI

MÜZİK: 1. TÜRKÜNÜN MÜZİĞİ SAZLA CALINIR.

GAZETECİ: Grevde bir işçi vuruldu. Yürüyüş yapıyorlardı, hak istiyorlardı. Bir kurşunda toprağına kapanıverdi. Gençti, güçlüydü ve haklıydı. Kurşun hakkı indirdi toprağı. Biliniyor ki bu işçi vurulur, biliniyor ki birçok işçi vurulur, biliniyor ki onlara artçı çıkan güçler, öğrenciler vurulur, ve gene biliniyor ki vurduran vuranı yakalamaz, vurduranın vurulana yüreğı sızlamaz. Bir düzen haklı değilse silâhla savunulur, kurşunla sürdürülür. **(BİR AN SUSAR.)** Ben gazeteciyim ve vurulan işçiyi tanıyorum. İlk çığığını Zonguldağın kara havasına atmıştı. Zonguldak doğumlu Mustafa Beyaz. Vurulduğunda yirmi bir yaşındaydı, yetmiş sekiz numaralı kuyuda serseri vardiyasında sıra işçisi. Biliniyor ki gençliğine doymamıştı ve tam bir emekçi gibi seviyordu yaşamayı. **(BİR AN SUSAR.)** Ben yirmi yıllık gazeteciyim ve vurulan işçinin babasını da tanırdım. Hayır, oğlunun ölümünü bilmedi, ondan esirgediler bu acıyı. Ahmet Beyaz tam onsekiz yıl önce bir göçükte ölen ondört madenciden biriydi. Mustafa'nın babası. Grevci Mustafa'nın, hak isteyen, kurşun yiyen Mustafa'nın. Öldüğünde yirmidört yaşındaydı. Onun da değerliydi canı, ve biliniyor ki canı en azından onu madende sekiz saat aralıksız çalıştırıp onsekiz lira gündeliğe mahkûm edenlerin canı kadar değerliydi, ve biliniyor ki emekçi olmak, üretici olmakla daha bir sıcak, daha bir insanca severdi yaşamayı. Öldüğünde yirmidört yaşındaydı. Mustafa'ysa yirmibirinde yedi kurşunu. Ahmet hak istemeyi bilmediğı için ölmüşü, Mustafa hak istediğı için kızıla boyadı alını. **(BİR AN SUSAR.)** Ben mesleğinde pek de ilerleyememiş bir gazeteciyim ve grevci Mustafa Beyaz'ın babası Ahmet Beyaz'ın diğer onüç arkadaşıyla birlikte madende nasıl ve madende neden öldüklerini biliyorum. Ve bildiğim içindir ki işçilerin hep hangi nedenlerden öldüklerini, kimlerin ne için kimleri öldürdüklerini, onsekiz yıl önceki maden kazasında bir gazetenin Zonguldak muhabiriydim, şimdi de bir gazetenin Ankara muhabiri. Ne bir gazetenin patronuyum, ne de yazı işleri müdürü. Şu anlatacaklarımı gazeteye koyamayacağım içindir ki dilimin döndüğünce, kalemin yazdığına oyun haline getirdim. Diledim ki bilesiniz neden kurşunlanır Mustafa Beyaz, neden toprağı diri diri gömülür ondört madenci. Bilesiniz ki teker teker bir takım kişilere değil öfkemiz, ve bilesiniz ki Ahmet Beyaz hakkını istemediğı için ölmüşü, Mustafa Beyaz hakkını istediğı, ve Mustafa'nın şimdi kundakta olan bebese Memet, bilesiniz ki hakkını alırken ölecektir. **(BİR AN DURUR.)** Tam onsekiz yıl önceydi, evet. Çiçeğı burnunda gencecik bir gazeteciydim o zamanlar. Bilmezdim kurtulur mu işçiler, nasıl kurtulur ezilenler, gömülenler.

MÜZİK: (SAZ EŞLİĞİNDE SÖYLENECEK 1. TÜRKÜ) Kurtulur mu ki işçiler

Kara talih, kör baht, kader

Kafa kafa, bilek bilek

Kurtulur mu yenilenler

Kurtulur mu yenilenler

İşçiler nasıl kurtulur

Muhanat düzenler bulur

Kurdun ensesi kalındır

İşçi kendisi kurtulur

İşçi kendisi kurtulur

**EFEKT: MADEN OCAĞINDA GÖCÜK. BÜYÜK BİR GÜRÜLTÜ. ÇIĞLIKLAR KARIŞIR. SESLER
GİDEREK AZALIR. BİR SÜRE SESSİZLİK. SONRA HAFİFTEN TIKIRTILAR**

**OCAĞIN İÇİNDE BÜYÜYEREK DUYULMAYA BAŞLAR. ZATEN BUNDAN BÖYLE
OCAĞIN İÇİNDE GEÇEN TÜM KONUŞMALAR AYNI**

BİCİMDE DUYULACAKTIR.

AHMET: (FISILTIYLA) Hey, kim var orda?

HÜSNÜ: (FISILTIYLA) Işığı yak!

AHMET: (FISILTIYLA) Neredesin?

HÜSNÜ: Işığı yak dedim.

EFEKT: **BARETE TAKILI FENER KURCALANIR.**

HÜSNÜ: Ne oldu? Hadisene!

EFEKT: **BARETE TAKILI FENER KURCALANIR.**

HÜSNÜ: Ne oldu? Hadisene!

AHMET: Yanmıyor. Sen yaksana.

(BİR AN SESSİZLİK.)

AHMET: Ötekiler... Ötekiler nerede? Yak şu feneri. Hepsi mi öldü? **(BİR AN SUSUP DİNLER.)** Hiç ses yok. Gözlerim. Birşeycik göremiyorum. Yaktın mı feneri?

HÜSNÜ: Patlama!

AHMET: Yakmadın, değil mi? Görmem gerek yaksan.

HÜSNÜ: Patlama, uğraşıyorum.

AHMET: Kimsin sen?... Amma karanlık ha. Mezar gibi.

HÜSNÜ: Hı?

AHMET: **(KENDİ KENDİNE)** Mezar gibi. **(HÜSNÜ'YE)** Ha, kimsin dedim.

HÜSNÜ: Dayı. Hüsnü dayı.

AHMET: Ne dayısı be?

HÜSNÜ: Yenisin sen belli.

AHMET: İki ay oldu.

HÜSNÜ: Belli.

AHMET: Yapamadın mı daha?

(BİR AN SESSİZLİK.)

AHMET: Dur, yardım edeyim.

HÜSNÜ: **(KUVVETLİ BİR FISILTIYLA)** Kıpırdama!

AHMET: U-uuuf, bacağım!

HÜSNÜ: Kıpırdama dedim, bağlantısı kopmuş, yapıyorum.

AHMET: Uuuf!

EFEKT: TOPRAK DÖKÜLÜR.

HÜSNÜ: (SERT) Otur be!

AHMET: Bacağım kısılmış.

HÜSNÜ: Dur hele, yakalım da feneri, bakarız.

EFEKT: FENER KURCALANIR.

HÜSNÜ: Kıpırdama, gömülür kalırız. Bağırma ta yok, anladın mı?

AHMET: (ACIYLA) Ezilmiş.

HÜSNÜ: Oynatma dedim.

AHMET: Oynatamıyorum zaten. Ezilmiş, fena ezilmiş hem, kalas var üstünde, koca bir kalas, belim gibi.

HÜSNÜ: Az sabret be!

AHMET: Uuuf! (ÖFKEYLE) Aaah!

EFEKT: AHMET'İN FIRLATIP ATTIĞI BARET BÜYÜK BİR GÜRÜLTÜ ÇIKARARAK TOPRAĞA ÇARPAR, TOPRAK DÖKÜLÜR.

(BİR AN SESSİZLİK.)

HÜSNÜ: Haltettin. Neydi o?

AHMET: İşine bak sen. (SİNİRLİDİR. YALVARARAK) Hadi yap artık şunu. (SEVİNÇLE) Yandı, yandı!
Tamam mı, bitti mi? (BİR AN DURUR.) Oh, ışık, ış-şık!

HÜSNÜ: Pili zayıf. İdareli kullanacağız. Dur bakalım.

EFEKT: HÜSNÜ AHMET'İN YANINA SÜRÜNÜR.

HÜSNÜ: Dur, dur. Hımmm, fena kısılmışsın evlât. (GÜLER.) Kalas ta kalasmış ha. Böyle işte, toprağı tutamaz da bacağına bindiriverir adamın. Keyfin nasıl?

AHMET: Bombok!

HÜSNÜ: Dur hele dur, kurtarırsın.

AHMET: Sağol. Sağol, ilk geliyor da başıma.

HÜSNÜ: Alışırısın. Alışıyor adam, alışıyor. Benim beş oldu.

EFEKT: TOPRAK ESELENİR.

AHMET: Kurtarırlar mı dersin? Ha, kurtarırlar mı?

HÜSNÜ: Bıçağın var mı?

(BİR AN SESSİZLİK.)

AHMET: Ne olacak?

HÜSNÜ: Ne olacaktım, bacağına kurtaracağız, elle olmuyor.

AHMET: Al.

HÜSNÜ: Eh, idare eder. Yumuşak toprak neyse ki. Dur, şu toprağı temizleyelim önce, kalası sonra kaldırırsın.

AHMET: Ha yaşa. **(DURUR.)** İyi mi diyorsun, yumuşak toprak, çöküvermez mi? Ha, çökmez mi?

HÜSNÜ: Kımıldama!

EFEKT: TOPRAK ESELENİR.

HÜSNÜ: Kaya gelmemiş iyi ki.

AHMET: Uuuf, acıtıyorsun.

HÜSNÜ: (DERİN BİR NEFES ALIR.) Tamaam. Şu kalası da atalım kenara.

EFEKT: KALAS KENARA KONUR.

HÜSNÜ: Bak bakalım bacağına.

AHMET: (SEVİNÇLE) Sağlam. Kırılmamış. Sağol. Sağol dayı. Hüsnü dayı, sağol be, ellerin dert görmesin.
Sen olmasan... Kıpırdamazdım yerimden.

HÜSNÜ: Kıpırdamasan da olur zaten. Hem de daha iyi olur. Hadi, bacağına da kurtardık, ışığı söndüreyim de uyuyalım artık.

AHMET: (KORKULU) Ne uyuması be?

HÜSNÜ: Elden birşey gelmez. Kurtarırlarsa çıkarız. Hadi, devril bakalım.

AHMET: Epey eskisin sen. Dur dur, söndürme ışığı, yansın biraz.

HÜSNÜ: Eskiyim ya, adam eskisi. Hadi, sonra lâzım olacak ışık, pili bitmesin fenerin.

AHMET: Yansın biraz. Kaç sene oldu?

HÜSNÜ: Yirmi. Dile kolay. Sağlamışım, dayandım. Eee, bir de şans tabii, dört göçükten kurtuldum, bu beşinci. Köyden birlikte geldiklerimiz ya verem oldu, ya göçükte kaldı öldü, ya da ver elini Almanya. Yirmi sene. **(GÜLER.)** Yaşın kadar belki de ha?

AHMET: Yirmidört yaşındayım.

HÜSNÜ: Karı, çocuk?

AHMET: Var. Var bir tane. Oğlum var, Mustafa'm. Üç yaşında. **(BİR AN DURUR.)** Kurtuluruz, değil mi?
Ha dayı? Sen dört göçükten kurtulmuşsun, bu benim birinci daha.

HÜSNÜ: Allah büyük!

AHMET: Çıkarız ha? Çıkarız de.

HÜSNÜ: Çıkartırlarsa. Çok adam kalmışsa aşağıda, kurtarırlar. Azsa değmez. İşçinin kaç kaç para.

AHMET: Kurtarırlar elbet. Kaç metredeyiz?

HÜSNÜ: Yüzkırkdört.

AHMET: Deme!

HÜSNÜ: Hadi kapatıyorum ışığı, uyumana bak.

EFEKT: TOPRAK DÖKÜLÜR.

AHMET: Toprak! Yumuşak dedindi ya, bak... Bak dökülüyor! Güme gideceğiz burda. **(BAĞIRIR.)** Dayını!...

EFEKT: TOPRAK DÖKÜLÜR.

(BİR AN SESSİZLİK.)

HÜSNÜ: Bana bak. Neydi adın?

AHMET: Ahmet. Ahmet Beyaz.

HÜSNÜ: Dinle Ahmet. Toprak yumuşak, her an çökebilir. Bağırma yok, hareket yok. Arada bir elini ayağını oynat, uyuşmasın. Tamam mı? Bacağın nasıl?

AHMET: İyi, iyi. Haberleri oldu mu dersin? Yukardakileri diyorum. Ötekiler ne oldu, öldüler mi ki hepsi?

HÜSNÜ: Havaları varsa ölmezler.

AHMET: Buranın da bozulmaya başladı havası.

HÜSNÜ: Üç gün idare eder, epeyce boşluk kalmış yukarda.

AHMET: Hava borusu?

HÜSNÜ: Bulamayız şimdi, kımıldama yerinden.

AHMET: Hava...

HÜSNÜ: Kes. Üç günde çok şey olur. Yeni kuyu bile açarlar.

AHMET: Bulalım şu boruyu.

HÜSNÜ: Kımıldama dedim, çöker.

AHMET: Ya daha uzun sürerse, üç günde bitmezse ya?

HÜSNÜ: Olsun, bekleyeceğiz.

AHMET: Birşeyler yapalım. **(BİR AN DURUR.)** Ben arayacağım boruyu.

HÜSNÜ: Olmaz!

AHMET: Arayacağım dedim.

(BİR AN SESSİZLİK.)

HÜSNÜ: Dur hele, şuraya sineyim de öyle ara sen.

AHMET: Işığı tut!

EFEKT: TOPRAK KURCALANIR, DÖKÜLÜR.

HÜSNÜ: Eski kuyudan inmezler inşallah. **(BİRDEN KUVVETLİ BİR FISILTIYLA)** Dikkat et sersem!

EFEKT: TOPRAK KURCALANIR, DÖKÜLÜR.

HÜSNÜ: Dikkat et!

AHMET: Bu tarafta olacak. Dur bakayım, azıcık sağa tut ışığı. **(BİR AN DURUR.)** Yanda... Yanda sesler var dayı... İnsan sesleri! **(BİRDEN)** O yana kazacağım.

HÜSNÜ: Saçmalama!

AHMET: Yaşıyorlar!

HÜSNÜ: Gemisini kurtaran kaptan!

AHMET: Birlikte olursak...

HÜSNÜ: **(KESER)** Havamızı paylaşır!lar!

AHMET: Gücümüzü paylaşırız.

HÜSNÜ: Saçma!

AHMET: Payanda koyarız.

HÜSNÜ: Olmaz.

AHMET: Daha güçlü oluruz.

HÜSNÜ: Kes!

(UZUNCA BİR SESSİZLİK.)

AHMET: **(KORKUYLA)** Bıçak! **(YALVARARAK)** Dayı...

HÜSNÜ: Olmaz dedim. Boruya bak sen, şu yanda olacak.

AHMET: Yoruldum. Hem... hem gözüme toprak doldu.

HÜSNÜ: Sonra ararız öyleyse, üç günümüz var daha.

AHMET: Yandakiler...

HÜSNÜ: Unut onları. Hadi uyuyalım artık, daha az hava gider uykudayken.

AHMET: **(YENİLMİŞTİR.)** İyi, söndür ışığı. Kaç metre dediydin?

HÜSNÜ: Ne?

AHMET: Kaç metre derindeyiz?

HÜSNÜ: Yüzkırkdört.

AHMET: Üçerden olsa elli, yüzelli, yüz kırkyedi, yüz kırkdört. Kırksekiz kat eder bina olsa. İstanbul'u gördün mü sen?

HÜSNÜ: Çoook.

AHMET: Çok mu güzel sahi?

HÜSNÜ: Çok.

AHMET: Bir kurtulalım, çıkacağım kırksekiz katlı bir binaya... Var, değil mi İstanbul'da böylesi?

HÜSNÜ: Çok.

AHMET: Ta tepesine çıkacağım, bir kasılacağım şöylecene... Bir derin nefes... Mustafa'mla birlik. Belki de yerleşirim İstanbul'a.

HÜSNÜ: İş?

AHMET: Fabrika mı yok?

HÜSNÜ: İşçi çıkarıyor hepsi.

AHMET: Olsun, kapıcılık bulurum.

HÜSNÜ: Bodrumda oturursun, o senin kırksekiz katlı binanın bodrumunda.

(BİR AN SESSİZLİK.)

HÜSNÜ: Kaç lira gündeliğin?

AHMET: Onsekiz.

HÜSNÜ: Otuziki de benim

(BİR AN SESSİZLİK.)

AHMET: Çok mu güzel İstanbul?

HÜSNÜ: Çok. Köprüde balık satarlar. Yatırır balığı yarım ekmeğin içine... Sımsıcak... **(DURUR.)** Niye geldin köyden?

AHMET: Bilmez misin? Sen niye geldiydin?

HÜSNÜ: Doğru. Şöyle bir durayım istedim hep toprağın üstünde. Kendi toprağımın...

AHMET: Yüzkırkdört metre. **(DURUR.)** Güneş nasıl İstanbul'da?

HÜSNÜ: Sıcak. **(O DA KENDİNİ KAPTIRIR.)** Bir ısıtır ki adamı.

AHMET: Görürüz ha?

HÜSNÜ: Yatarız güneşin altına...

AHMET: Çıkarız binanın tepesine...

HÜSNÜ: Birlikte çıkarız. Mustafa'yı da alırız beraber.

AHMET: **(SIYRILIR.)** Bir daha inmem ocağa.

HÜSNÜ: Ben de böyle söylemiştim ilkinde.

AHMET: İnmem. Gömülüp kalacağız burda. **(DURUR.)** Çıkarız, değil mi? Kurtuluruz ha?

HÜSNÜ: Kurtarırlarsa. Hava kararmıştır şimdi dışarda.

AHMET: Ne yâni, sabahı mı beklerler?

HÜSNÜ: Hazırlık yapıyorlardır. Sabahla başlarlar. Yirmi metre öteden açsalar yeter. İki gün o alır. Yarım gün de kuyudan burası...

AHMET: (DURUR.) Zor ha?

HÜSNÜ: Hava...

AHMET: Ben boruyu arayacağım yine, yak şu ışığı.

HÜSNÜ: Dur. Dur, ben de geliyorum.

EFEKT: TOPRAK KURCALANIR, DÖKÜLÜR, DÖKÜLÜR, DÖKÜLÜR.

GAZETECİ: Onsekiz yıl geçmiş aradan, az değil. Hüsnü Alemlî, Ahmet Beyaz ve diğer oniki madenci diri gömüldüler, tam onsekiz yıl oluyor. O zamanki yöneticileri eleştirmek değil derdim, onlar öyle yaparlardı, öyle davranırlardı. Bugünkü yöneticilere, beyefendilere, mühendis beylere benzeterek onları eleştirmek te değil, onlar da aynen böyle davranır, böyle davranacaklardır. Ve Ahmetler ve Hüsnüler kurtarılmayı bekleyerek ölecek, ve Ahmet oğlu Mustafa Beyaz kendi kurtulmak istediğinde kurşunlanacaktır. **(BİR AN SUSAR.)** Onsekiz yıl oluyor, bir gazetenin Zonguldak

muhabiriydim o zamanlar, çiçeği burnunda, gencecik, heyecanlı bir gazeteci... Vardım beyefendinin kapısına...

ODACI: Toplantıda dedik!

GAZETECİ: Bir söyle sen, hadi. Al, kahve içersin.

ODACI: Diyelim bakalım.

EFEKT: KAPI AÇILIP KAPANIR.

MÜHENDİS: Üçüncü ve dördüncü kademedede efendim. Sağ kalmış olabileceklerine pek ihtimal vermiyoruz. Mâlûm-u âlînin zemin gevşek. Üstelik, biliyorsunuz, payandalar...

BEYEFENDİ: Ne demek? Çürümüş olan bütün payandalar yenilenmişti.

MÜHENDİS: Beyefendi...

BEYEFENDİ: Ben yenilenmesi hususunda bizzat yazılı emir vermiştim, yapılmadı mı yoksa mühendis bey?

MÜHENDİS: Tahsisat, beyefendi, tahsisat yok demiştiniz, müteaddit kereler zât-ı âlîlerine...

BEYEFENDİ: Bana bakın mühendis bey, bana iyi bakın, ben ömrümü verdim bu madene. Tahsisat vardır ve bu işin yapılmaması münhasıran sizin ihmâliniz neticesidir.

MÜHENDİS: Aman beyefendi, siz de biliyorsunuz, hem kaç kere yazıldı Ankara'ya...

BEYEFENDİ: Karıştırma Ankara'yı!

MÜHENDİS: Biz durumu bildirdik efendim, Ankara'dan...

BEYEFENDİ: Bırak dedim Ankara'yı!

MÜHENDİS: Nasıl olur beyefendi, Ankara...

BEYEFENDİ: Evet, Ankara... Sizin bir raporunuz da olacak Ankara'da. Bu zeminde galeri açılabilceğine dair vermiş olduğunuz teknik rapor.

MÜHENDİS: Gerekli emniyet tedbirleri alındığı takdirde... Hem beyefendi, ötedenberi burda çalışan, buraya gelen her mühendisin vardır böyle bir raporu.

BEYEFENDİ: İyi bildiniz, iyi bildiniz. Dosyada o raporlar, Ankara'da. Onun için Ankara'yı karıştırmayın dedim size. Sonu hiç te iyi olmaz bunun. **(ODACI'YA)** Ne var oğlum, ne bekliyorsun?

ODACI: Beyefendi, bir gazeteci...

BEYEFENDİ: Hah, bir bu eksikti. Neyse neyse, gelsin. Evet mühendis bey, siz daha Murgul'u da görmediniz. Oranın şartları çok ağırdır burdan. **(BİR AN DURUR.)**

EFEKT: KAPI AÇILIP KAPANIR.

BEYEFENDİ: Dilediğiniz gibi konuşmakta serbestsiniz...

GAZETECİ: Kaza hakkında beyefendi...

BEYEFENDİ: Anlaşıldı. Buyrun... Buyrun, oturun. **(DİKTE EDER)** Bugün saat onaltı kırkbeş sularında onaltı numaralı kuyunun üçüncü ve dördüncü kademelerinde bir göçük olmuş, ondört işçi kardeşimiz maalesef mahsur kalmışlardır. Gerekli bütün emniyet tedbirlerinin alınmış olmasına rağmen böyle elîm bir kazanın vukuunu mühendislerimiz şöyle izah etmektedirler: Bilindiği gibi daha önce yabancı şirketler tarafından açıldığı bilinen, fakat yeri tam olarak tesbit edilemeyen kuyular vardır. Kazaya bunlardan birinin sebebiyet verdiği muhakkak nazarıyla bakılmaktadır. **(BİR AN DURUR.)** Mühendis arkadaşım size lüzumlu teknik malûmatı verebilir. **(BİR AN DURUR.)** Efendim?

MÜHENDİS: Tabii efendim.

GAZETECİ: Kurtarma işi...

MÜHENDİS: Her türlü hazırlık tamamlanmıştır, kurtarma faaliyetine şafakla beraber başlanacaktır. Bu bakımdan... **(SESİ UZAKLAŞIR.)**

GAZETECİ: İnanmışım. Yabancıların açtıkları ruhsatsız kuyular meselesini de daha önceden duymuştum zaten. Bir kuyunun vergisini verip beş on kuyu açtıklarını, sonra da iş meydana çıkmasın diye giderken üstlerini alelusul kapatıp bıraktıklarını falan biliyordum. Bu yüzden meydana gelen birçok kazadan biridir bu demiştim. Hem üstelik beyefendi de, mühendis te öyle diyorlardı. Ve dendiği gibi kurtarma ekipleri hazır edilmişti, şafakla başlayacaktı çalışma. Ahmet ve Hüsnü aşağıda, Ahmet ve Hüsnü hava borusunu aramaktan yorulmuşlar, serilmiş kalmışlardı. Ahmet uyuyakalmıştı. Hüsnü, Hüsnü dayı uyanıktı, gözü saatte, bıçak, Ahmet'in bıçağı, Ahmet'in bacağını kurtardığı bıçak elindeydi. Bir karabasandı bu, öylesine bir ezinti, bir boğuntuydu bu. Hani, karıncayı incitmemiş derler ya, öyle bir adamdı Hüsnü dayı. Ama öte yanda yaşamak vardı ve bu bıçak iki gün daha hayat ve belki de kurtuluş demektir. Kime yönelmeliydi bıçak, kime yönelecekti, kime yönelmişti...

MÜZİK: (SAZ ESİĞİNDE SÖYLENECEK 2. TÜRKÜ) Senin bıçağın işçiye
Çekilmesin kardeşlere
İki yürek dört bileğe

Dayanamaz yüreksizler

Tutunamaz yüreksizler

EFEKT: TOPRAK DÖKÜLÜR, DÖKÜLÜR, DÖKÜLÜR.

HÜSNÜ: Üç oldu saat... Yarım gün gitti... Haybeye gitti hem de... Tek başıma olsam...

AHMET: (UYKUDA) Çekil!... Mustafa çekiiil!... Bu toprak çürüüük!...

HÜSNÜ: Eski kuyudan inerlerse zaten işimiz bitik. Yeni kuyu... Mümkünü yok iki günde bitmez yeni kuyu. Bir dört gün dayanabilsem...

AHMET: (UYKUDA) İnme aşağı!... Çekiil!...

HÜSNÜ: Belki bayılırım ama ne zarar... Dört günde mutlaka...

AHMET: (UYKUDA) Bak, balık, sıcacık... İnme aşağı, dokunmaaa!... Toprak çürüüük!...

HÜSNÜ: Tek kişi olsam...

AHMET: (UYKUDA) Bırak babanı... Sen çık... Çık sen, inmeee!...

HÜSNÜ: (BAĞIRMAYA BAŞLAR.) Tek kişi olsam!...

AHMET: (UYKUDA BAĞIRIR.) Çekiil!...

HÜSNÜ: (AVAZ AVAZ) Tek başımaaa!...

AHMET: (UYANIR) Çekiil!...

EFEKT: TOPRAK DÖKÜLÜR.

AHMET: (BİTKİN) Mustafa'm!...

HÜSNÜ: Ne var? Kendine gel, ne var?

AHMET: Ne oldu?

HÜSNÜ: Ne olacak, sayıklıyordun, Mustafa'm falan diyordun.

AHMET: O hiç inmeyecek buralara, o hiç bilmeyecek madeni. Yüksek mekteplere vereceğim Mustafa'yı, mühendis olacak, büyük adam olacak Mustafa'm.

HÜSNÜ: Hadi uyumana bak sen.

AHMET: Kurtulacak Mustafa'm.

HÜSNÜ: Hadi, hadi.

(UZUNCA BİR SESSİZLİK. AHMET YENİDEN UYUR.)

HÜSNÜ: Hiç bilmesinmiş madeni, hiç inmesinmiş buralara, büyük adam olsunmuş, hıh! **(BİR AN DURUR.)** Yediye kadar beklerim. **(BİR AN DURUR.)** Dört beş gün gider hava. **(BİR AN DURUR.)** Üçü beş geçiyor.

GAZETECİ: Ve Mustafa'sı da iner madene, yüksek mekteplere verilmez Mustafa'sı da, büyük adam olmaz. Güçlü bir işçi olur, yetmişsekiz numaralı kuyuda serseri vardiyasında sıra işçisi, ama yürekli, ama

yiğit bir işçi. Ve Zonguldak sokaklarında hak isterken kurşunlanır Ahmet oğlu Mustafa Beyaz, kundaktaki bebese Memet'i yetim bırakır. Ve yediye kadar bekleyedursun Hüsnü dayı, Ahmet'in kardeşinin elindeki kaderi sabahın yedisine ertelenedursun, mesele tartışılır yukarda. Teknik olarak. İdarî olarak. Aşağıda can, aşağıda işçi, bu toprağı sırtlayan. Şöyle geçer içinden ama, geçer diyemez, geçer dillenmez kendi gönlünde bile...

**MÜZİK: (SAZ EŞLİĞİNDE SÖYLENECEK 3. TÜRKÜ) Güneşte benim de payım
Ekmeğimde benim tuzum
Kursağında benim lokmam
Yeter zalım adam benim
Eğil zalım adam benim**

FORMEN: Dayanmaz efendim.

MÜHENDİS: Kaçınıcı kademeye kadar dedin?

FORMEN: İkinci kademeye kadar mühendis bey, ikinci kademeye kadar kuyuda birşey yok, sağlam. Göçük üçle dörtte.

MÜHENDİS: İkinci kademededen aşağı insek... Toprak?... Toprak!...

FORMEN: Dayanmaz efendim, bilirsiniz. Aşağıdan hafif hafif eşeleseler birşey olmaz, en çok bir günde çıkarlar yukarı, bir kazmayla, bıçakla falan. Onlar eşeleseler...

MÜHENDİS: Deli misin sen, kıvıramazlarsa sorumlu oluruz.

FORMEN: Yukardan çalışırsak göçebilir. Siz daha iyi bilirsiniz ya...

MÜHENDİS: Tek çare kalıyor.

FORMEN: Evet, yeni kuyu açmak.

MÜHENDİS: (BİR AN DÜŞÜNÜR.) Otuz metre uzaktan. Kaç saatimizi alır?

FORMEN: Aralıksız çalışırsak kırksekiz saati bulur.

MÜHENDİS: Dayanabilirler mi dersin?

FORMEN: Havaya bağlı. Belki de sağ kalan yoktur bile şimdi.

MÜHENDİS: Deneyeceğiz. Hava sistemi temizlensin, hava basalım.

FORMEN: Başüstüne. Yalnız mühendis bey, benim için değil ama...

MÜHENDİS: Evet?...

FORMEN: Arkadaşlar fazla mesaiyi alamıyorlar kaç aydır, biliyorsunuz.

MÜHENDİS: Ben hallederim onu. Tamam mı? Gün ışıır ışımaz başlıyoruz.

FORMEN: Başüstüne.

GAZETECİ: Alttan eşelense birşey olmaz. Ama... Ama sorumlu oluruz. Kime karşı? Daha büyük beylere. Polis te öyle demişti, polis şefi de, küçük beyefendiler de... Sorumlu oluruz yürüyüş büyürse.

Sorumlu oluruz bu düzene. Öyleyse... Öyleyse indirirsin Ahmet oğlu Mustafa Beyaz' ı yere, alınının ortasına bir kurşun sıkar, bitirirsin işini. Oysa göçükte daha kolaydı iş, bir de kurtarıyoruz cakası vardı üstüne. Hepsi bilirler. Mühendis bilir, okumuştur, ustabaşı bilir, çalışmıştır, ama ille de işçi bilir. Onlar üstündedir toprağın, işçinin canı yüz kırk dört metre aşağıda. Üreten el bilir kurtuluşunu. Bilir de aramaz, arayamaz, arattırılmaz. Hüsnü dayı aramaz, Ahmet arayamaz, Ahmet oğlu Mustafa Beyaz, hani grevde kurşunlattırılan, arattırılmaz. Üç günlük havayı kıskanır kardeşinden. Oysa hava yukardadır, kurtuluş orada, bilemez...

**MÜZİK: (SAZ ESLİĞİNDE SÖYLENECEK 4. TÜRKÜ) Bir bilsem ki yolunu ne
Bu toprağı ben bilirim
Gölge etme tek üstüme**

Ben işçiyim ben bilirim

Bu can benim ben bilirim

HÜSNÜ: Dörde yirmi var. Yediye kadar beklerim. Bir sıkımlık canı var. **(BİR AN DURUR.)** Sabahı bekliyor bunlar. Yeni kuyu açacaklar. Yeni kuyu!... Hava olsa... Boru! **(HAYKIRIR)** Boru! Hava basarlar. Yeni kuyu açarlarsa hava basarlar. **(HAYKIRIR)** Boru!...

EFEKT: TOPRAK KURCALANIR, DÖKÜLÜR.

AHMET: (KORKUYLA UYANIR.) Aaah!

HÜSNÜ: Yok birşey... Yok, hecey!...

AHMET: (TOPARLANIR.) Uyumuşum.

HÜSNÜ: Boruyu arayacağım ben.

AHMET: Geldin dediğime. Yak ışığı, yak, yak ben de arayayım. Başlamadılar, değil mi? **(BİR AN SUSAR.)** Başlamadılar. Unuttular bizi dayı, unuttular, hepten unuttular.

HÜSNÜ: Sabahı bekliyorlardır. Bak, eski kuyudan inerlerse gömülüp gideriz, yeni kuyuya da havamız yetmez.

AHMET: Boruyu bulalım.

HÜSNÜ: (SIKILARAK) Bak Ahmet, dinle bak...

AHMET: Bıçağı versene, boru bu yanda olacak, ver ver...

(UZUNCA BİR SESSİZLİK.)

HÜSNÜ: (ZORLANARAK) Havamız azalıyor Ahmet.

AHMET: Üç gün yeter demiştin. Versene bıçağı.

(UZUNCA BİR SESSİZLİK.)

HÜSNÜ: Yeter yetmeye de... Tek kişi olsa...

EFEKT: TOPRAK EŞLENİR, DÖKÜLÜR.

AHMET: Boşver be dayı. Tek başıma çıldırırdım belki de. Yanımda sen varsın bereket. Yardım et hadi, şu yanda olacak.

(UZUNCA BİR SESSİZLİK.)

HÜSNÜ: Al, sen bıçakla ara, ben şu tarafa bakayım.

EFEKT: TOPRAK EŞLENİR, DÖKÜLÜR.

AHMET: Kuyu hepten mi çöktü ki? Belki yukarısı sağlamdır ha? Yukarı doğru kazsak...

HÜSNÜ: Boruyu ara sen...

AHMET: Çıkarız belki...

HÜSNÜ: Birazdan başlarlar.

AHMET: Bir deneyelim...

HÜSNÜ: Saçmalama!

AHMET: Belki de...

HÜSNÜ: (AHMET'İ SUSTURUR.) Bak Ahmet, yirmi yıl oldu, bu toprağı bilirim ben. Kuyunun üst yanı göçmemiş olsa kazar çıkarız, alttan uğraşınca birşey olmaz. Ama ya hepten çöktüyse...

AHMET: Baş edilmez.

HÜSNÜ: Mümkünü yok çıkılmaz.

AHMET: Yüzkırkdört metre...

HÜSNÜ: Ne güç yeter, ne yürek.

AHMET: Bir denesek...

HÜSNÜ: Üsttekiler bilir durumu, ona göre birşey düşünürler.

AHMET: Kurtuluruz ha?

HÜSNÜ: Kurtarırlar. Boruyu bulalım hadi.

AHMET: Kuyunun üstü göçmemiş olsa...

HÜSNÜ: Olsa çıkarız, ama nerden bileceksin?

AHMET: Neyle kazardık, göçmemiş olsa?

HÜSNÜ: Ne bileyim... Kazma...

AHMET: Arayalım.

HÜSNÜ: Boruyu bul sen.

AHMET: Kazma olsa...

HÜSNÜ: Boruyu ara dedim. **(BİR AN SUSAR, SONRA DAHA SÂKİN)** Hadi!

EFEKT: TOPRAK EŞELENİR, DÖKÜLÜR, EŞELENİR, DÖKÜLÜR.

HÜSNÜ: Bu...

AHMET: (BÜYÜK BİR SEVİNÇLE) İşte!

HÜSNÜ: Temizle ağzını. Biliyordum. Biliyordum bulacağımızı.

GAZETECİ: Formen mühendisin emrindeydi, mühendis beyefendinin, beyefendi?... İt ite, it kuyruğuna. Oysa formen işçi sayılırdı, mühendis de dürüsttü, kahroluyordu öfkesinden. Murgul sapa, Murgul çetin yerd, Zonguldak daha bir imkânlı. Çocuklar okuyacak, hanım iki çift lâf edecek birkaç doğru dürüst komşu bulacaktı. Bilmediğinden değil, namussuzluğundan değildi mühendisin işbirliği.

Boğazına dokunduğu, midesine değdiği yerde biterdi yürekliliği. Fena kısılmıştı kapana, söyleniyordu için için...

**MÜZİK: (SAZ ESİĞİNDE SÖYLENECEK 5. TÜRKÜ) Bilirim durumlar kötü
Şunlar haksız, bunlar haklı
Karı derdi çocuk derdi
Doğruya artçı çıkamam
Haklıya artçı çıkamam**

BEYEFENDİ: Murgul!

MÜHENDİS: Beyefendi...

BEYEFENDİ: Sana diploma veren hocanın!... İpe giderim anlıyor musun? Mezar mı kazıyorsun a hödük? İki gün sonra ondört tane ceset çıkarırsan aşağıdan, ağzımıza etmezler mi bizim ha? Şimdiden başladılar zaten veryansın etmeye. Al, al... Al, oku...

EFEKT: GAZETE HIŞIRTISI.

BEYEFENDİ: Dinle: "...aradan bir gün geçmiş olmasına rağmen onaltı numaralı kuyuda herhangi bir faaliyet göze çarpmamaktadır. İlgililer mahsur kalan işçilerin yeni açılacak bir kuyudan kurtarılması cihetine gidileceğini beyan etmektedirler. Oysa yeni kuyunun açılmasının en az iki gün süreceğini de yine aynı ilgililer belirtmektedir. Bu süre içinde işçilerin havasızlıktan..."

AHMET: Hava basacağız beyefendi. Hazırlıklar...

HÜSNÜ: Kim sallar senin havanı be? Al, al bu da Ankara'dan.

EFEKT: KAĞIT HIŞIRTISI.

MÜHENDİS: (OKUR) "...kurtarma ameliyesinin en kısa zamanda sona erdirilmesi..." (**KARARLI**) Beyefendi, aynı kuyudan inemeyiz..

BEYEFENDİ: İneriz efendim, ineriz.

MÜHENDİS: Toprak çürük.

BEYEFENDİ: Tedbir al efendim. Elindeki diploma, helvacı kâğıdı değil.

MÜHENDİS: (SON BİR UMUTLA) Beyefendi, bir iki saat içinde hava basabilecek durumdayız, ondan sonrası kolay. Yeni kuyudan...

BEYEFENDİ: Başlarım senin yeni kuyuna!... Kaç yüzbin lira demek yeni kuyu?... Bir sürü fazla mesaisi, boku püsürü...

MÜHENDİS: Beyefendi...

BEYEFENDİ: Yooo, yetti artık, beyefendi toprak çürük, beyefendi yeni kuyu... Hemen Murgul'a tayininiz için yazacağım Ankara'ya. (**SESLENİR**) Güler hanım! (**KENDİ KENDİNE**) Hem ellerinden bir iş gelmez, hem de bir yığın ukalalık... (**BİR AN DÜŞÜNÜR.**) Neyse neyse, biraz fazlaca sinirlendim

galiba. Hemen emir verin, eski kuyudan inmeye başlasınlar. **(BİR AN SUSAR.)** Cevabınızı bekliyorum.

MÜHENDİS: (BİR AN SUSAR, SONRA YENİK) Başüstüne beyefendi.

EFEKT: KAPI AÇILIR.

BEYEFENDİ: Birşey yok Güler hanım, kalsın.

EFEKT: KAPI KAPANIR.

BEYEFENDİ: Kusura bakmayın. Aslında hak vermiyor değilim size, ama yukardakilerde anlayış ne gezer? **(GÜLER.)** Emir kuluyuz hepimiz.

MÜHENDİS: Hava basalım mı beyefendi?

BEYEFENDİ: Ne kadar sürer kurtarma işi?

MÜHENDİS: Herhalde akşamı bulur.

BEYEFENDİ: Lüzûm yok o halde havaya.

MÜHENDİS: Başüstüne.

EFEKT: UZAKLAŞAN AYAK SESLERİ.

BEYEFENDİ: Bir dakika, bir dakika. **(MÜHENDİS DURUR.)** Biz yine hava basalım da, bin türlü lâf ederler, ne olur ne olmaz.

MÜHENDİS: Başüstüne.

EFEKT: UZAKLAŞAN AYAK SESLERİ. KAPI AÇILIP KAPANIR. KOŞUŞMALAR. SONRA HAVA POMPASININ SESİ.

AHMET: Hava!

HÜSNÜ: Hava!

AHMET: (HAVAYI CİĞERLERİNE DOLDURUR.) Ooooooh!

HÜSNÜ: (HAVAYI CİĞERLERİNE DOLDURUR.) Ooooooh!

AHMET: Unutmadılar bizi.

HÜSNÜ: Unutmazlar. **(HAVAYI CİĞERLERİNE DOLDURUR.)** Ooooooh!

AHMET: Tertemiz!...

HÜSNÜ: Mis gibi!...

AHMET: Denizden geliyor bu hava. **(HAVAYI CİĞERLERİNE DOLDURUR.)** Oooh!

HÜSNÜ: Misss!

AHMET: (SEVİNÇLE) Kurtulduk!

HÜSNÜ: (HAVAYI CİĞERLERİNE DOLDURUR.) Oooh!

AHMET: (BAĞIRIR) Kurtulduk!

EFEKT: TOPRAK DÖKÜLÜR.

HÜSNÜ: Yavaş!

AHMET: (İKİRCİKLİ) Kurtulduk.

HÜSNÜ: Şşşt!

AHMET: (ÖFKEYLE) Kurtulduk!

EFEKT: TOPRAK DÖKÜLÜR.

(BİR SÜRE SESSİZLİK.)

AHMET: Yeni kuyu açıyorlar. Bu o demek, değil mi?

HÜSNÜ: İnşallah.

AHMET: Ne yâni?

HÜSNÜ: Hava basıyorlar, açacaklar herhal, açmasalar basmazlardı.

AHMET: Kurtulacağız.

HÜSNÜ: Kurtarırlarsa.

AHMET: Soralım. Sen sor dayı, sen iyi konuşursun, sor bakalım.

HÜSNÜ: Sorarız.

AHMET: Hadi!

HÜSNÜ: Bu gürültüde birşey duymazlar. Hele ara versinler de pompalamaya, sorarız o zaman.

AHMET: Yeni kuyu açmayacak olsalar niye bassınlar havayı?

(BİR AN SESSİZLİK.)

HÜSNÜ: Açarlar, açarlar.

AHMET: Doğru İstanbul'a. Mustafa'mı da bindiririm vapura...

HÜSNÜ: Ben de gelirim. Gülhane parkına götürürüm sizi.

AHMET: Benim karıya dolma sardırırım.

HÜSNÜ: Bir de ufak rakı açarız. **(DURUR.)** İçersin, değil mi?

AHMET: Ayıbettin. Mustafa'ya da bir gazoz alıruz. Renklisinden. Bayılır velet.

HÜSNÜ: Kayığa da bineriz.

AHMET: Bir de göresim geldi ki.

HÜSNÜ: Hı?

AHMET: Mustafa'yı diyorum, göresim geldi. **(DALAR.)** Yüksek mekteplere vereceğim Mustafa'yı.

HÜSNÜ: Para ister.

AHMET: (HÜSNÜ'YÜ DUYMAZ BİLE.) Hiç bilmesin madeni.

HÜSNÜ: İncecek çaresiz.

AHMET: (İYİCE DALMIŞTIR.) Çıkacağım kırksekiz katlı binanın tepesine... Tepeden bakacak Mustafa'm.

HÜSNÜ: Olmayacak duaya âmin.

AHMET: Ha dayı?

HÜSNÜ: İnşaalâh dedim.

AHMET: İnşaalâh. Allah büyük. Olur be dayı, olmaz mı?

HÜSNÜ: Olur, olur, bir çıkalım da şuradan.

AHMET: Çıktık say artık. Dur, bir sesleneyim yukarı.

HÜSNÜ: Duyulmaz.

AHMET: (BORUYA) Heeey!

EFEKT: HAVA POMPASININ SESİ YÜKSELİR, TOPRAK DÖKÜLÜR.

AHMET: (BORUYA, DAHA YÜKSEK) Heeeeeeey!

EFEKT: HAVA POMPASININ SESİ DAHA DA YÜKSELİR, TOPRAK DÖKÜLÜR.

AHMET: (BORUYA, AVAZ AVAZ, ÜMİTSİZCE) Heeeeeeeeey!

EFEKT: HAVA POMPASININ SESİ İYİCE YÜKSELİR, TOPRAK DÖKÜLÜR. HAVA POMPASININ SESİ BİRDEN KESİLİR. KONUŞMALAR VE KÂĞIT HIŞIRTI LARI DUYULUR. BEYEFENDİ BEYANAT VERMEKTEDİR.

BEYEFENDİ: Bugün akşama kadar işçi kardeşlerimizi kurtaracağımızı ümit etmekteyiz. Bir yandan da hava pompalayarak... (SESİ UZAKLAŞIR.)

EFEKT: YENİDEN HAVA POMPASININ SESİ DUYULUR.

HÜSNÜ: Saat iki oldu.

AHMET: Midem kazanıyor. Niye başlamadılar halâ?

HÜSNÜ: Dur bakalım. Sen de o yana daya kulağını.

(BİR SÜRE KONUŞMAZLAR. SADECE HAVA POMPASININ SESİ DUYULUR.)

HÜSNÜ: Üüüfff!

AHMET: Yok!

HÜSNÜ: Bu kadar gecikme...

AHMET: Şu pompayı durdursalar bari de sorsak.

HÜSNÜ: Kaç saat oldu...

AHMET: (BAĞIRIR) Yeter be! Havamız var!

EFEKT: TOPRAK DÖKÜLÜR. HAVA POMPASININ SESİNE BİR DE MOTOR SESİ EKLENİR. BUNU DÜZENLİ ARALIKLARLA TOPRAĞA İNEN DARBE SESLERİ İZLER. BU SESLER OYUNUN SONUNA KADAR GİTGİDE YAKLAŞACAKTIR.

AHMET: Tamam!

HÜSNÜ: Köpekler!

AHMET: (SEVİNÇLE HAYKIRIR) Açıyorlar!

HÜSNÜ: (ÖFKEYLE HAYKIRIR) Köpekler!

EFEKT: TOPRAK DÖKÜLÜR.

AHMET: Yoksa?...

HÜSNÜ: (HAYKIRIR) Heey! (BİR AN DURUR.) Bir taş... Taş...

EFEKT: HÜSNÜ TAŞLA HAVA BORUSUNA VURUR. TOPRAK DÖKÜLÜR.

HÜSNÜ: Kesin şunu, hava istemez artık, yeter... (HAYKIRIR) Kesin de dinleyin be!...

(BİR AN SESSİZLİK.)

AHMET: Tepemizden ha?... Niye hava basıyorlar öyleyse?... Emin misin?...

HÜSNÜ: (YIKILMIŞTIR.) Gömüldük kaldık burada.

AHMET: (KENDİNİ ZOR TUTAR.) Peki ama...

EFEKT: AHMET BORUYA VURUR.

AHMET: (ÇIĞLIK ÇIĞLIĞA) Dinleyin be... Dinleyin heey!... (HIÇKIRMAYA BAŞLAR.) Dinleyin...

EFEKT: TOPRAK DÖKÜLÜR.

HÜSNÜ: Bak bakalım, sağlam kalas kalmış mı?

AHMET: Ne olur ki bir kalasla?

HÜSNÜ: Bir köşeyi destekler, oraya sineriz. (DURUR, KENDİNİ DE KANDIRAMAMIŞTIR.) Olmaz ya, olur mu hiç.

AHMET: Şey demiştin hani sen, alttan usul usul demiştin, usul usul eşelenirse alttan, birşey olmaz demiştin. Ha?

HÜSNÜ: Kuyunun üstü sağlamısa...

AHMET: Bir kazmayla falan...

HÜSNÜ: (BİR AN DÜŞÜNÜR.) Dur be... Kuyunun üstü sağlam ki oradan iniyorlar aşağı.

AHMET: (ÜMİTLENİR.) Tamam... Tamam o zaman.

HÜSNÜ: Bir düşündüğü mü var ki bunların?

AHMET: Ne olacak? Sen demedin mi eski kuyudan iniyorlar diye. Hadi, aryalım kazmayı.

HÜSNÜ: Üç beş kalas bulsak...

AHMET: Kuyu sağlam dayı, anlamıyor musun, yarım günde çıkarız yukarı, sen dedin birşey olmaz diye.

HÜSNÜ: Yok... Yok, görülmüşü yok bunun.

AHMET: Hadi! Kazma!

HÜSNÜ: Bir bildikleri vardır.

AHMET: Göçer demedin mi sen?

HÜSNÜ: Şöyle sağlam üç beş kalas...

AHMET: Hadi be dayı! (**YALVARARAK**) Hadi!

HÜSNÜ: Hiç duymadım.

AHMET: Ha?

HÜSNÜ: İşçi kendisi çıksın yukarı... Yok, görülmüşü yok bunun.

AHMET: Olsun, ilk biz yaparız.

HÜSNÜ: Olmaz. Kalas bul sen. Kurtarırlar. Beyefendi baba adamdır.

AHMET: (**SERT**) Bana bak dayı!

HÜSNÜ: Bu kalas kırık.

AHMET: (**ÖFKEYLE**) Cehenneme kadar! (**DURUR.**) Ben arıyorum.

HÜSNÜ: Mühendis bey yapmıştır hesabını.

AHMET: Hesabı var mı be? Gömülüp gideceğiz diri diri.

HÜSNÜ: Beceremeyiz. Gel, sinelim şuraya.

EFEKT: POMPA SESİ KESİLİR.

AHMET: (**TELÂŞLA**) Kazma... Kazma!...

HÜSNÜ: Bak, kesildi.

AHMET: Ha?

HÜSNÜ: Hava basmıyorlar artık.

AHMET: Dur. (**HEYECANLANIR.**) Dur, konuşacağım... (**BORUYA**) Biz aşağıdan kazacağız, ilişmeyin.

HÜSNÜ: Hiç görmedim.

AHMET: (**HÜSNÜ'YE**) Sus sen! (**BORUYA**) Hava basın yeter, biz çıkarız. Çıkarız biz, hava basın yalnız.

EFEKT: POMPA SESİ YENİDEN BAŞLAR.

HÜSNÜ: Mümkünü yok. Dinlemezler.

AHMET: (**SON BİR GAYRETLE, BORUDAN GELEN HAVAYA KARŞI**) İlişmeyin. Heeey!

HÜSNÜ: Bu taraf sağlam gibi biraz.

AHMET: Kazma... Kazma... Bir kazma!...

GAZETECİ: Bir köşeye sindi Hüsnü, beklemeye başladı başının üstündeki iki kalasa kendi bile güvenmeden. Mümkünü yok kurtulurdu. Kurtarırlar diyordu. Kurtulurdu oysa, kazma oracıkta, bir karış altındaydı toprağın, kurtulurdu kurtarmasa yukardakiler. Ahmet'in sözleriye yüz kırk dört metreyi aşmış, yukarı varmıştı. Benim bile kulağımda halâ sesinin yankısı. Yeni bir umut, taze bir güç vardı bu seste, büyüüp Mustafa Beyaz'ın sesi olan umut, grevde kurşunlanan Ahmet oğlu Mustafa Beyaz'ın, yirmibirinci baharındaki Mustafa'nın genç sesi. Ve şimdi kundaktaki bebesi Ahmet oğlu Mustafa Beyaz'ın, kundaktaki Memet Beyaz, biliyorum ki bu sesi zafere götürecektir, biliyorum ki Memet oğlu diğer Beyazlara insanca bir düzen bırakacaktır. Ve yine şimdi iyice biliyorum ki beyefendilerin asıl korktukları buydu kursaklarında. Tâlimat kesindi...

MÜHENDİS: (BORUYA) Çalışmalar güvenle ilerlemektedir. İşçi kardeşlerim, aşağıdan kazmak sizi ölüme götürür. Sabırla bekleyiniz, bize güveniniz.

EFEKT: HAVA POMPASININ SESİ.

HÜSNÜ: Gel sin şöyle.

AHMET: Kazma!

GAZETECİ: Ve bilirlerdi ki bu işin sonu kötüye varırdı. Kazmayı kavramasınlar, güvenip beklesinlerdi. Çiçeği burnunda gencecik bir gazeteciydim o zamanlar. İnanmıştım mühendisin dediklerine...

MÜZİK: (SAZ EŞLİĞİNDE SÖYLENECEK 6. TÜRKÜ) Biz kurtarız diyenler
Günden güne eyleyenler
Aman durun sakın derler
Ölürsünüz kavramayın
Kavramayın kazmaları

Böyle gelmiş böyle gider
Ahmet Hüsnü Mustafa'lar
Kara bahtın gülmez gider

**Ölürsün sen kavramazsan
Kavramazsan kazmaları**

EFEKT: HAVA POMPASININ SESİ.

HÜSNÜ: Mühendisten iyi mi bileceksin? Sen de duydun.

AHMET: Sen demedin mi? **(BİR AN SUSAR.)** Yirmi yıldır bu madende değil misin sen ha? Sen demedin mi aşağıdan eşelenir, ve de hiç birşeycik olmaz demedin mi?

HÜSNÜ: Bırakmazlar.

AHMET: Neden?

HÜSNÜ: Yirmi yılda bunu da öğrendim ben. **(YUMUŞAK)** Ahmet, evlâdım, gel sin şuraya.

AHMET: Bak, kazma bu. Kömür çıkaran, iş gören kazma. Bizi kurtaracak şimdi de.

HÜSNÜ: (BABACAN) Vazgeç Ahmet.

AHMET: Bir kesseler şunu.

HÜSNÜ: Boşuna çaba.

AHMET: Sus bari. **(BAĞIRIR)** Birşey beceremiyorsun, sus bari!

EFEKT: TOPRAK DÖKÜLÜR. POMPA SESİ KESİLİR..

MÜHENDİS: (BORUDAN) En geç iki saat içinde sonuç alacağımızı umuyoruz.

AHMET: (BORUYA) Tepemizden eşelemeyin, yeter.

MÜHENDİS: (BORUDAN GELEN SESİ AHMET'İN AŞAĞIDAKİ SÖZLERİNE KARIŞIR.) Telâşa kapılmaya lüzûm yok. Sabırla bekleyiniz. Sizleri anlıyorum, sinirleriniz zayıf. Öfkelenip aşağıdan faaliyet göstermeniz sizi ölüme götürür.

AHMET: (BORUYA ÖFKEYLE BAĞIRARAK MÜHENDİSİN YUKARDAKİ SÖZLERİNİ BASTIRMAYA ÇALIŞIR.) Birşey istemiyoruz sizden. Hava da! Yeter, tepemizden eşelemeyin, yeter. Biz kurtuluruz. Kazmamız var. Bize bırakın... İlişmeyin yeter... Biz çıkarız... Biz...

EFEKT: HAVA POMPASININ SESİ AHMET'İN SON SÖZLERİNİ YUTAR.

MÜHENDİS: Dinletemiyorum efendim.

BEYEFENDİ: Yukardan sıkıştırıyorlar, bir an evvel bitmeli bu iş. Bütün kuyulardaki faaliyet sekteye uğradı iki gündür. Kimse inmek istemiyor madene. Verim düştü. O 'yabancıların açtığı gizli kuyular'

hikâyesi geri tepti ve verim düştü. Vatandaş kömür ister, fabrikalar kömür ister. Üç beş işçi yüzünden bunca zarar... Yeter artık, bitecek!...

MÜHENDİS: Kendileri kazmak istiyorlar efendim, aşağıdan.

BEYEFENDİ: Zırva! Beceremezler, yüzlerine gözlerine bulaştırırlar. İpe gideriz anlıyor musun, ipe...

MÜHENDİS: İsteklerini gazeteciler de duydu. Biz beceremeyecek olursak ta pek parlak olmayacak durum.

BEYEFENDİ: (BİRDEN) Birşey uydurun, birşeyler bulun.

MÜHENDİS: Ne gibi beyefendi?

BEYEFENDİ: Ne bileyim ben... Meselâ... **(DÜŞÜNÜR.)** Meselâ yabancılar kuyuda patlayıcı madde bırakmış olamazlar mı giderken?

MÜHENDİS: Hiç gereği yok teknik olarak...

BEYEFENDİ: Bırak tekniği mekniği!

MÜHENDİS: Hem sonra, bir daha kimseyi sokamayız ocağa, patlayıcı madde varmış diye girmez kimse.

BEYEFENDİ: İt gibi girerler, it gibi. Şimdi de keyiflerinden mi iniyorlar sanki?

MÜHENDİS: Orası öyle de...

BEYEFENDİ: En iyisi kimseye duyurmayın bu patlayıcı madde hikâyesini, yalnızca aşağıdakilere söyleyin. İlişmesinler, patlar.

MÜHENDİS: Ya kurtulurlarsa?

BEYEFENDİ: (BİR AN DÜŞÜNÜR.) Evet, hikâyeyi yayarlar o zaman. **(BİR AN DÜŞÜNÜR.)** Sepetleriz canım, alt tarafı ondört işçi.

MÜHENDİS: Evet.

BEYEFENDİ: Eh, tamam o halde, anlaştık. Hemen aşağıdakilere anlatın, işimize karışmasınlar.

MÜHENDİS: Başarıyoruz inşaallah.

GAZETECİ: İdama giden adama, sırtına kalın birşey giy, üşütürsün demişler. Ya da içeri tıkarız derler boynunda ip olana, öldürürüz derler can çekişene...

BEYEFENDİ: (BORUDAN) İlişmeyin patlar!...

MÜHENDİS: (BORUDAN) Dokunmayın ha!...

BEYEFENDİ: (BORUDAN) Dokunmayın patlar!...

MÜHENDİS: (BORUDAN) Ölürsünüz ha!

BEYEFENDİ: (BORUDAN, SESİ UZAKLAŞARAK) Biz kurtarıyoruz!...

MÜHENDİS: (BORUDAN, SESİ UZAKLAŞARAK) Bekleyin, sabredin!...

BEYEFENDİ: (BORUDAN, SESİ İYİCE UZAKLAŞARAK) Telâş yok!...

MÜHENDİS: (BORUDAN, SESİ İYİCE UZAKLAŞARAK) Ölürsünüz ha!...

**MÜZİK: (SAZ EŞLİĞİNDE SÖYLENECEK 7. TÜRKÜ) Ölüm Allahın emriyse
Güzel günler gelecekse
Mustafa'm tez gülecekse
Neylen korkutursun beni
Nasıl korkutursun beni**

**Mustafa'm gözüm Mustafa'm
Dolar gözüm ağrır kafam
Sen güne çık can Mustafa'm**

Ben ölürüm öldürürüm

Hem ölürüm öldürürüm

EFEKT: DARBE SESLERİ İYİCE YAKINDAN GELMEKTE, TOPRAK DÖKÜLMEKTEDİR.

HÜSNÜ: Demiştin sana, bir bildikleri vardır bunların demiştin

AHMET: Olsun. Sen dedin çöker diye. Toprak çürük. Sen biliyorsun toprağı, ben bilmiyorum, sen söyledin.

HÜSNÜ: Dokunma, koy kazmayı kenara.

AHMET: Neden korkuyorsun ha, ölmekten mi?

HÜSNÜ: Ne sandın?

AHMET: Ben de korkuyorum be dayı, yaşım yirmidört.

HÜSNÜ: Gel sin öyleyse, sin şuraya.

AHMET: Bir saat sürmez, göçecek. Ve gebereceğiz, biliyorsun. Bir deneyelim ha?

HÜSNÜ: Patlayıcı madde diyorlar.

AHMET: Belki raslamayız. Ha? Bak, ben kazdım epey, gözüm toprak doldu, derman kalmadı kolumda, ama dayanırım bir iki saat daha. Hadi, alıkoyma beni.

EFEKT: KAZMAYLA TOPRAĞA VURULUR, TOPRAK DÖKÜLÜR.

HÜSNÜ: Bu yana!

AHMET: Karışma! Kazacağım. Bak, bunlar kazarsa öleceğiz, tamam mı? **(KAZMAYI SALLAR)** Hıh!

EFEKT: KAZMAYLA TOPRAĞA VURULUR, TOPRAK DÖKÜLÜR.

AHMET: Hangisi iyi? Nasılsa öleceksek? Hangisi ha? **(KAZMAYI SALLAR)** Hıh!

EFEKT: KAZMAYLA TOPRAĞA VURULUR, TOPRAK DÖKÜLÜR.

HÜSNÜ: Yeter, bırak kazmayı!

AHMET: Koyver be, bırak kolumu! **(ACIYLA)** İııh!

HÜSNÜ: Bak Ahmet, bak oğlum, bunlar okumuş adam, bize benzemez bunlar. Bir bildikleri, bir hesapladıkları vardır elbet. **(SERT)** Kıpırdama!

AHMET: **(ACIYLA)** İııh!

HÜSNÜ: Patlarsa belki bütün maden uçar.

AHMET: Uçsun. **(ACIYLA)** İııh!

HÜSNÜ: Binlerce kişi ölüyor belki.

AHMET: Ölsün. **(ACIYLA)** Yapma!

HÜSNÜ: Binlerce işçi. Senin benim gibi.

AHMET: İşçi!

HÜSNÜ: Hepsinin Mustafa'sı var evde, köyde, bebesi var, karısı var.

AHMET: Mustafa'm.

HÜSNÜ: Cahil adamlar değil bunlar oğlum, okumuş adamlar, büyük adamlar, bizim kafamız ermez.

AHMET: Can Mustafa'm.

HÜSNÜ: Hadi gel şimdi şöyle. Daya kalası, daya! Sin iyice!

EFEKT: TOPRAK DÖKÜLÜR.

AHMET: Gidiyoruz dayı, bitiyor artık. Ama... Yalnız burası çöker ha? Biz en üstteyiz. Buradan ötekileri kurtarırlar. Biz... **(DURUR, BİRDEN HAYKIRIR.)** Ölmek istemiyorum.

EFEKT: BÜYÜK BİR GÜRÜLTÜYLE TOPRAK DÖKÜLÜR. POMPA SESİ KESİLİR.

AHMET: Bıçak! Bıçağı ver, bıçakla kazacağım, usul usul, patlatmadan. **(BAĞIRIR)** Ver diyorum sana!

HÜSNÜ: Aaah! Al. Al peki. Usul usul Ahmet, usul usul.

AHMET: Hava basmıyorlar artık. Ses kesildi. **(BORUYA)** Hey!... Kazmayı bıraktık!... Attık kazmayı!... Bıçakla kazıyoruz!... Bize bırakın, kazmayın artık, eşelemeyin, ilişmeyin bize, dokunmayın, yeter... Biz kendimiz...

HÜSNÜ: Kes!

EFEKT: HAVA POMPASI YENİDEN ÇALIŞMAYA BAŞLAR. AHMET'İN SON SÖZLERİNİ BASTIRIR.

BEYEFENDİ: Bu millet lâf anlamaz, işçi milleti mi, hiç anlamaz. Vuracaksın kafasına. Ulan hödük herifler, bizim derdimiz ne, sizi kurtarmak değil mi? Yok kazmamış, yok bıçakmış... Cahil adamdan kork azizim, kork. Bak seninle ne güzel anlaşıyoruz, öyle değil mi?

MÜHENDİS: Kritik bir noktaya geldik beyefendi, çöküntü olmasından korkuyorum.

BEYEFENDİ: Allah ne yazmışsa o olur. Biz elimizden geleni yapıyoruz. Alın yazısının önüne geçilmez.

MÜHENDİS: Herkes biliyor aşağıdan kazmak istediklerini. Çökerse sorumlu oluruz.

BEYEFENDİ: Katiyen. Katiyen efendim, katiyen. Biz her türlü gayreti göstermedik mi? Hem sonra, elimizde emir yok mu, Ankara en kısa zamanda bitirin demiyor mu? Dün geceyi uykusuz geçirmedin mi?

Herkes şahit. **(BİR AN DURUR.)** Bak, gördün mü? Neyse neyse, şu iş hayırlısıyla bir bitsin de şöyle bir hafta dinlen sen. Sinirlerin harap oldu.

MÜHENDİS: Sağolun efendim.

BEYEFENDİ: İstanbul'a gidersin herhalde. **(GÜLER)** Tarabya'da bir duble de benim için içersin artık.

MÜHENDİS: (BİR AN DURUR.) Olur, içerim. **(BİR AN DURUR.)** Beyefendi, birşey dememiz, bir cevap vermemiz lâzım.

BEYEFENDİ: Ne cevabı?

MÜHENDİS: Bıçakla kazmalarını önlemek için.

BEYEFENDİ: Ha, o kolay. Bak, bunların çoğu zavallı adamlardır. Karısına, çocuğuna, köye para gönderir yüzde doksanı. Yemez içmez para biriktirirler ailelerine göndermek için. Yâni ailelerine düşkündürler.

MÜHENDİS: Evet?

BEYEFENDİ: Ben sigorta işlerini iyi bilirim. Şimdi bir çöküntü olur, bunlar ölürse sigorta iş kazası sayar.

MÜHENDİS: Evet, aileleri para alır. **(BİR AN DURUR.)** Yâni... ölün de karınızın cebi para görsün mü diyeceğiz, anlamadım.

BEYEFENDİ: Yok azizim yok, sen idareci olamayacaksın. Eğer aşağıdan kazarlar ve çöküntüye onlar sebep olursa ne olur? İş kazası olmaz o zaman ve beş kuruş para alamazlar.

MÜHENDİS: Anlıyorum.

BEYEFENDİ: Bunu böylece ilet aşağıdakilere. Uslu uslu otursunlar.

GAZETECİ: Ve ölümü beklesinlerdi, değil mi? Ve beklediler. Hüsnü köydeki kocamış anası için bekledi, Mustafa'sı için bekledi Ahmet. Onsekiz yıl sonra grevde kurşunlanacak Mustafa'sı, can Mustafa'sı, Ahmet oğlu Mustafa Beyaz için bekledi ve öldü. Hüsnü, Ahmet ve diğer oniki madenci yaşlı anaları, kundaktaki bebeleri, nazlı gelinleri için yaşayacak, onlar için kazma sallayacaklardı, onlar için öldüler. Yanıldılar mı? Yanıtıldılar mı? Ve Memet Beyaz, Mustafa'nın, grevde alını kızılı boyanan yiğit Mustafa'nın şimdi kundaktaki bebesi Memet Beyaz ve diğer cümle Beyazlar ne zamana kadar, ne güne kadar yanıtılacak, ne kadar yanıtılabilecekler? Oysa kazma, oysa bıçak, oysa pazu... Kazmaya ilişme patlar, bıçağa dokunma, aç kalır çocuklar, ana, karı... İlişme daha, dokunma kurtarsınlar, bekle tepeni oysunlar...

MÜZİK: (SAZ ESLİĞİNDE SÖYLENECEK 8. TÜRKÜ) Kazma olmazsa bıçağın
Bıçağın hem etin kanın
Herşeyin dişin tırnağın

Kaz yolunu aydınlığa

Aç yolunu aydınlığa

Aha toprak aha pazun

Muhanatın eli uzun

Seni de yutarlar sakın

Kaz yolunu aydınlığa

Aç yolunu aydınlığa

(BU TÜRKÜNÜN MÜZİĞİ AŞAĞIDAKİ KONUŞMALAR BOYUNCA DA DEVAM EDECEKTİR.)

EFEKT: HAVA POMPASININ SESİ DEVAM ETMEKTEDİR. DARBE SESLERİ İYİCE YÜKSELMİŞTİR, OYUNUN SONUNA DOĞRU SAĞIR EDİCİ BİR YÜKSEKLİK KAZANACAKTIR.

AHMET: Bekleyecek miyiz böyle?

HÜSNÜ: İliştirmezler dedim.

AHMET: Gebereceğiz!

HÜSNÜ: Belki...

EFEKT: TOPRAK DÖKÜLÜR.

AHMET: Belkisi yok!

HÜSNÜ: Kalaslar...

AHMET: Kurtarmaz, çürük!

HÜSNÜ: Toprak...

EFEKT: TOPRAK DÖKÜLÜR.

AHMET: Sen dedin, çürük...

HÜSNÜ: Gel,sin şöyle!

AHMET: (BORUYA) Yeter be, kesin!

HÜSNÜ: Bilirler.

EFEKT: TOPRAK DÖKÜLÜR.

AHMET: Bilmez olsunlar!

HÜSNÜ: Sus artık.

AHMET: Yeter!...

HÜSNÜ: Kes be!...

EFEKT: TOPRAK DÖKÜLÜR.

AHMET: Mustafa'm...

HÜSNÜ: Sus!...

AHMET: Yirmidört yaşındayım. (BİR AN SUSAR.) Dayı!...

EFEKT: TOPRAK DÖKÜLÜR.

HÜSNÜ: Yok birşey.

AHMET: Ağlıyorsun.

HÜSNÜ: (BAĞIRIR) Yok be!

EFEKT: TOPRAK DÖKÜLÜR.

AHMET: Pili bitti fenerin. (**BİR AN DURUR.**) Tam zamanında.

HÜSNÜ: Allah büyük.

EFEKT: TOPRAK DÖKÜLÜR.

AHMET: Çaresi yok.

HÜSNÜ: Allah kerim.

AHMET: Kurtulursak...

EFEKT: TOPRAK DÖKÜLÜR.

HÜSNÜ: Yazılan olur.

AHMET: Gülhane miydi o?...

HÜSNÜ: Yalancı dolmalar...

EFEKT: TOPRAK DÖKÜLÜR.

AHMET: Mustafa'm...

HÜSNÜ: En tepesine çıkarız...

AHMET: Gazoz alacağım...

EFEKT: TOPRAK DÖKÜLÜR.

HÜSNÜ: (DARBE SESLERİNİ BASTIRMAYA ÇALIŞARAK) Balıklar sımsıcak...

AHMET: (DARBE SESLERİNİ BASTIRMAYA ÇALIŞARAK) Ufak açarız bir de...

HÜSNÜ: (DARBE SESLERİNİ BASTIRMAYA ÇALIŞARAK) Vapura da bineriz...

EFEKT: TOPRAK DÖKÜLÜR.

AHMET: (BAĞIRARAK) Balıklar sımsıcak...

HÜSNÜ: (BAĞIRARAK) Dumanı da tüter...

EFEKT: TOPRAK DÖKÜLÜR.

AHMET: (BAĞIRARAK) Rakıyla bir de iyi...

HÜSNÜ: (BAĞIRARAK) Ne gider ya...

EFEKT: TOPRAK DÖKÜLÜR.

AHMET: (BAĞIRARAK) Dolmaları...

HÜSNÜ: (BAĞIRARAK) Yengeye söyle...

EFEKT: TOPRAK DÖKÜLÜR.

AHMET: (BAĞIRARAK) Ne güzel sarar...

HÜSNÜ: (BAĞIRARAK) Turşu da olmalı...

EFEKT: TOPRAK DÖKÜLÜR.

AHMET: (AVAZ AVAZ) Sımsıcaktır elleri...

HÜSNÜ: (ZOR DUYULUR) Sandalda...

EFEKT: TOPRAK DÖKÜLÜR.

AHMET: (AVAZ AVAZ) Yumuşacıktır...

HÜSNÜ: (DUYULUR DUYULMAZ) Rüzgâr da eser...

EFEKT: TOPRAK DÖKÜLÜR.

AHMET: (AVAZ AVAZ) Yumuşacık... Sıcak...

HÜSNÜ: (NERDEYSE DUYLUMAZ) Sıcak güneş...

EFEKT: TOPRAK DÖKÜLÜR.

AHMET: (ÖLÜM ÇIĞLIĞI HALİNDE) Mustafa'm!...

EFEKT: BÜYÜK BİR GÜRÜLTÜYLE OCAK ÇÖKER. BİR AN POMPA, MAKİNE, HEPSİ SUSAR.
TAM BİR SESSİZLİK.

MÜZİK: (SAZ EŞLİĞİNDE SÖYLENECEK 9. TÜRKÜ) Haklı yenilir yenilir
Doğru kırılır kırılır
İyi bozular bozular
Yanınıza komam kanım
Kıyamete kalmaz öcüm

Ne ilk ne son bu kurbanlar
Biter taamlar haramlar
Kopar gelir Mustafa'lar
Kazma bıçak adım adım
Kıyamete kalmaz öcüm

SON

Gündođdu Gencer

KAZMA

ekitap.ayorum.com